

vizsgáltuk. Az évek során a késő római villagazdasághoz tartozó épületek és a lelőhely pontos térképezésére törekedtünk, az ígéretes lelőhelyen ásatásra azonban még nem került sor.

SZABÓ MÁTÉ

16. Baks, Aradi utca (KÖH 88885)

(Csongrád megye) I

2014. március 20-án Baks község szennyvízcsatornázásakor az Aradi utca 35. sz. ház előtt bekötési gödröt ástak, mikor a gép egy emberi csontvázat markolt ki. Helyszínre érkezésünkkor már a rendőrség is kint volt, a csontok nagy részét begyűjtötték és magukkal vitték (a kisteleki rendőrkapitányság a nyomozati ügy lezárásáig magánál tartotta a csontokat, a jegyzőkönyv felvétele után azonban a Móra Ferenc Múzeum kapta meg raktározás céljából a leleteket). A többi, el nem szállított csontot a kitermelt földanyag közül szedtük össze. A megmozgatott földből előkerült még egy kisebb vastárgy is, mely azonban modern kori is lehet, ezen kívül nem találtunk mellékletre utaló nyomot.

Az É–D-i tájolású sír a házi bekötés irányát követte, a fej az aszfaltút alatt, a test többi része az utat D-ről szegélyező füves területen helyezkedett el. A sírt 110 cm mélységben a homok alaptalajba ásták, sírfolt vagy koporsónyom a bekötési gödör kitakarítása után sem látszott. A munkások elmondása alapján a koponya arccal lefelé volt, mivel az állkapocs alatta feküdt. Azonban valószínűbb, hogy a koponya és egyes vázrészek a földmunka során mozdultak el.

A helyi lakosok beszámoltak róla, hogy a szemközti házak telkein az 1970-es években szintén kerültek elő sírok vagy embercsontok: az Aradi utca 42. sz. alatti ház alapozásánál egy csontvázat ástak ki, karján karpereccel; a 44. sz. ház udvarán szintén sírt találtak kutatás közben. Azt is elmesélték, hogy az utca közepén huszonöt évvel ezelőtt, vízvezeték-feketéskor öt-hat sír volt a mai út alatt (akkor még nem volt leaszfaltozva az utca), derékrészükön övet, oldalukon kést viseltek.

A most előkerült sír és a szóbeli adatok azt mutatják, hogy a területen egy régészeti korú temető található (mely korábban nem volt ismert), a közelebbi korszak azonban a fent leírtak alapján nem határozható meg. A temető valószínűleg nem túl sűrű, mert a szennyvíz-csatornázás folyamán további sírok a megfigyelés során nem kerültek elő.

Említésre érdemes még, hogy a második világháborúban, a Tisza-átkelőért zajlott harcokban elesett magyar, német és szovjet katonákat a közvetlen környéken, jeltelen sírokban hantolták el, így az itt megfigyelt temetkezések egy része ezekhez is tartozhatott. Az utca magasabb részeinek járószintje az aszfaltozást megelőzően 30 cm-rel magasabb volt, a tereprendezés során letermelt földet a tiszai árvízvédekezéshez hordták el.

Munkatárs: Czukor Péter régész.

BEDE ÁDÁM – BERCZKI BALÁZS

17. Balajt, Várca-oldal (KÖH 88195)¹

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kő

A Szélessávú körzethálózat fejlesztés, optikai kábel elhelyezése oszlopsoron és alépítményben (Edelényi, Szikszói Kistérség;

optikai kábelépítés; I. ütem) című projekt kapcsán Szendrőlád, Ládbesenyő, Balajt, Damak, Hegymeg, Tomor, Monaj, Nyésta, Abaújszolnok, Lak, Kupa és Szakácsi települések kül- és belterületén haladó nyomvonalra vonatkozóan előzetes régészeti dokumentációt készített a Herman Ottó Múzeum a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ megbízásából. A terepbejárásokat 2014. szeptember 29. és október 1. között végeztük.

A lelőhely Balajttól DNy-ra, közvetlenül a község határában található. A 200×50 m-es területen szórványos középkori kerámiát gyűjtöttünk.

Munkatársak: Tóth Krisztián, Galkó József, Gregóczi Gergő, Juhász Ádám, Nagy S. József, Simon József és Toronya Zsolt.

FEKETE LÁSZLÓ

18. Balajt határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, Á, Ú

Örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódóan 2014. október 30-án terepbejárást végeztünk Balajt határában.

Balajti-hegy-alja (KÖH 88805): A községtől É-ra, a pincéktől Ny–DNy-ra, a friss szántásban, 230 (DNy–ÉK) × 130 m (ÉNy–DK) területen Árpád-kori és újkori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk (összesen 15 db-ot és 1 db köeszköztöredéket). A lelőhely kiterjedése jóval nagyobb lehet, lehatárolását a 2000. évi FÖMI légifelvételken látható felszíni nyom (a környezet-től elütő világos szín) alapján végeztük el. Feltételezett kiterjedése: 430 (ÉK–DNy) × 330 m (DK–ÉNy).

Köszégtábla előtt (KÖH 88807): A terepbejárás során megpróbáltunk azonosítani egy ismert, de a közhiteles nyilvántartásban akkor még nem szereplő lelőhelyet, melyet a Ládbesenyő–Balajt gázvezeték fektetéséhez kapcsolódó kivitelezés során, szakfelügyelet alkalmával fedezett fel Koós Judit 2005-ben. A már kiásott vezetékárokban, a köszégtábla előtt 100 m-rel, az út mellett szórványos őskori kerámiatöredékeket gyűjtött.

Koós Judit leírása alapján, a területen régészeti lelőhely határozható meg, minimálisan 140 (K–Ny) × 70 m (É–D) kiterjedéssel.

A felszínt a 2014-ben végzett bejárás idején sűrű növényzet borította, így újabb megfigyelést nem tudtunk tenni. Elképzelhető, hogy az őskori lelőhely nagyobb része magasabb térszíneken húzódik. A lelőhely határainak pontosításához a későbbiekben újabb terepbejárás végzésére van szükség.

Munkatársak: Horváth Antónia, Galkó József és Óvári Gábor.

CSENGERI PIROSKA

19. Balatonmagyaród, Kiskányavári sziget (KÖH 68841)

(Zala megye) Ő, U, Lt, Á, Kö

A Kis-Balaton Vízügyi Rendszer II. ütemének keretén belül 2014. május 13. és június 20. között szakfelügyeletet láttunk el Zalavár külterületén, mivel az említett projekt során fenntartó út építésére került sor a 4T műtárgy és a Kiskányavári sziget között.

A földmunkák először az erdő kivágását követő tuskózással kezdődtek, s már ekkor megfigyeltünk szórványosan régészeti jelenségeket. Az út teljes nyomvonalán figyelemmel kísértük

1 A lelőhely az adatbázisban archiválásra került. A Szerkesztők.

a földmunkákat, de régészeti jelenségek csak a nyomvonal É-i részén, egymástól meglehetősen távol kerültek elő. Kivétel a 3–6., valamint a 12–17. SE-k, melyek egy jól körülhatárolható területen, egymás közelében feküdtek. A szakfelügyelet során összesen min. 3 korszakból származó 17 régészeti objektumot tudtunk megfigyelni, 16 objektumot dokumentálnunk is sikerült. Egy objektumot, a 3. SE-t, egy őskori gödörrel nem sikerült sem dokumentálni, sem pedig helyét műszeresen bemérni, mert az építkezés során megsemmisült.

Az előkerült régészeti objektumok korszak szerinti megoszlása: tizenegy őskori, ezek közül két neolitik (1. és 2. SE, ez utóbbi a dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrájába tartozik), egy vaskori (kelta, 6. SE), nyolc pedig közélebről nem meghatározható őskori objektumnak bizonyult. Ez utóbbiak – fekvésükből ítélve – valószínűleg egy késő vaskori (kelta) telep periferiális objektumai lehetnek, erre utal az is, hogy a 3. SE egy cölöplyukakkal és egy keresztirányú árokkal tagolt kerítőárok. A maradék hat objektum középkori, ezek közül öt az Árpád-korra keltezhető (7–9., illetve 10–11. SE). A két Árpád-kori kemence közül az egyik olvasztó-, a másik pedig sütökemence volt.

P. BARNA JUDIT

20. Barcs, Drávaszentcsanak-dűlő (KÖH 87299)

(Somogy megye) Kö

A Barcs kistérség társult településeinek ivóvízminőség javítása projekt előzetes régészeti dokumentációjának részét képező terepbejárást 2014. július 2–9 között végezték el az MNM NÖK munkatársai. Munkánkat nehezítette, hogy a nyár közepén a vegetáció igen előrehaladott állapotban volt. Ennek ellenére a terepbejárást eredményeként Barcs, Drávaszentcsanak határterületén egy új, korábban ismeretlen régészeti lelőhelyet lokalizáltunk.

A település temetőjétől É-ra mintegy 600 m-re, a Komlósd–Barcs, Drávaszentcsanak összekötő műút K-i oldalán, két gabonaterület között kisebb kukoricást tudtunk bejárni. A növényzet már magas volt benne, de a rossz a megfigyelési körülmények között is találtunk kevés középkori kerámiatöredéket. A lelőhely kiterjedését az időszakos fedettség miatt nem lehetett pontosan meghatározni, így jelenleg 140×90 m nagyságú.

A terepbejáráson részt vett: Spolár Erika múzeumi asszisztens.

TOKAI ZITA MÁRIA

21. Barcs, Szelistye, Dr. Piszár A. utca (KÖH 19607)

(Somogy megye) Kk

Az utca Ny-i oldalán, közvetlenül az úttest mellett, elektromos kábel számára árkot ástak. A 2014. május 27–29. között elvégzett régészeti megfigyelés során több középkori (15–16. század) objektumot bolygattak meg. A régészeti megfigyelés során sok kerámia, fenékö és néhány állatsont került elő.

Munkatárs: Rózsás Márton (Dráva Közérdekű Múzeális Kiállítóhely).

NÉMETH PÉTER GERGELY

22. Battonya határa (Békés megye) Sza, A, Á, Kö

A Békés megyei Ivóvízminőség-javító program – vízbeszerzés és víztisztítás, iszapkezelés tervezési és kivitelezési munkái – Battonyai mellékág (Kunágota, Lökösháza, Kevermes, Dombiratos, Kisdombegyház, Magyardombegyház, Battonya) távvezeték megnevezésű beruházás előzetes régészeti dokumentációja készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárást 2014. szeptember 29. és október 2. között a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum munkatársaival együttműködve. A tervezett beruházás terepbejárással vizsgált szakaszai Battonya, Magyardombegyház, Kunágota, Dombiratos, Kevermes és Lökösháza területén kerültek megvalósításra. Battonya határán az alábbi új lelőhelyeket sikerült lokalizálnunk:

Bassarága (KÖH 87453): népvándorlás kori Árpád-kori és középkori település nyoma.

Cigányka-ér (KÖH 87465): szarmata település nyoma.

Köbör I.-tanya (KÖH 87457): népvándorlás kori, Árpád-kori és középkori település nyoma.

Lakatos földek II. (KÖH 87459): szarmata település nyoma.

Lakatos-földek III. (KÖH 87461): szarmata település nyoma.

Lakatos-földek IV. (KÖH 87463): szarmata, Árpád-kori és középkori település nyoma.

Landesmann-dűlő V. (KÖH 87455): avar település nyoma.

Május 1 Tsz. (KÖH 87451): szarmata, Árpád-kori és középkori település nyoma.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Hrabák Zita, Kovács Sándor, Kulcsár Kornél, Pál Róbert, Szabados György (MNM NÖK); Kollárovskyné Zsilinszki Éva és Lukóczkiné Demcsák Ildikó (MMM).

HARKAI ISTVÁN

23. Bárdudvarnok, Barát-domb (KÖH 19591)

(Somogy megye) Á, Kk

A Szent Benedek tiszteletére szentelt prépostságot II. Moys és Alexius mesterek 1252-ben Mogorfaluban alapították. Az alapító család a 13. sz. végén több ágra oszlott, a monostort a Somogyban birtokos Gereci család szerezte meg. A prépostság 1552-ben pusztult el, a 18. század végén falainak nagy részét kitermelték, azonban Rómer Flóris még észlelhető maradványokat talált a helyszínen.

A 2014 nyarán a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum munkatársai által végzett feltárás költségét a Nemzeti Kulturális Alap pályázatán nyert összeg fedezte, amelyhez a szükséges önrészt Bárdudvarnok önkormányzata és a Porta Pacis lelkiigyakorlatos ház bocsátotta rendelkezésünkre.

A feltárás megkezdése előtt Bertók Gábor (Echtelion Bt) talajradaros felmérést végzett a területen. Ennek segítségével nem csak az épület pontos helyét sikerült tisztázni, de alaprajzáról is fontos információkat szereztünk. Bár a végleges feltárásig korai biztosat mondani, egy 22–23 m hosszú, háromhajós, Ny-i karzatos, toronypáros templom képe rajzolódott ki a felmérési adatokból.

A munkát K-en, a szentélynél kezdtük meg. A talajradaros felmérésen ez a terület látszott legbizonytalanabban, aminek az itteni falak alapozásának szinte teljes kiszédése volt az oka. Sajnos a templom felmenő falaiból máshol is csak nagyon kevés maradt meg, az alapozás téglából is sokat kiszédtek az újkorban. Szerencsére viszonylag jó állapotban maradt meg